

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

EKİM 1973

SAYI 112

CİLT : 18

350 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI

A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon : 18500 — 18504

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Telefon : 14 489

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyetli ve dergiyli sorumlulu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; /çtimai ve Siyasi felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XVII

SAYI 112

EKİM 1973

Fiatı : 3.5 T. L.

Yıllık : 42.6 Aylık : 21 TL.

Sahibi : Cemiyet Adına Dr. Cemalettin ÖZABACI

Yazı İşleri Müdürü : Ayhan BERMEK

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi	***
3. Satış Plânlaması ve kontrolü	Ömür BAŞTUĞ
12. 1973 deki faiz hadlerinin uzaktan görünümü	
26. İstanbul Boğaziçi Köprüsü	Ahmet ÖZPINAR
31. Bürolarında kendi nam ve hesaplarına faaliyetde bulunan muhasebeci ve Malî Müşavirlerin Sosyal Sigortalar karşısında durumları	Ahmet OĞUZ
34. Maarif Sistemi	Ekrem GÜRCAN
36. Ayın İktisadi - Malî - Hukukî ve Sosyal mevzuatı	Mehmet EMANET

Derginin Sesi ..

Değerli okurlarımız,

Şeref ve bahtiyarlık içinde 50. yılına ulaştığımız Cumhuriyetin bu mutlu yıldönümünde Büyük Önder Atatürk'ü minet ve şükranla anarken, Ulusumuzun geleceği hakkında söylediği sözleri bir kez daha hatırlamakta yarar ummuş bulunmaktayız. Zaman içinde, geri bir kat daha artan bu fikirlerin toplumumuza ışık tutacağına bütün varlığımızla inanmaktayız.

Yeni Türkiye Devleti temellerini süngü ile değil, süngünün dahi istinat ettiği iktisadiyatla kuracaktır. Yeni Türkiye Devleti cihangir bir devlet olmayacaktır. Fakat, Yeni Türkiye Devleti iktisadi bir devlet olacaktır.

«... İktisadi faaliyetleri istinat ettireceğimiz esaslar her türlü vukufu beraber, bilhassa doğrudan doğruya memleketimizin topraklarını koklıyarak, bu topraklarda bizzat çalışan insanların sözlerini işterek tespit olunacaktır. (1)

«Arkadaşlar, bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, iktisat, ilim ve irfan zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar istihsal ettiği muzafferiyetler memleketimizi hakikî kurtuluşa sevketmiş sayılamaz. Bu zaferler ancak müstakbel zaferimiz için kıymetli bir zemin hazırlamıştır. Askerî zaferlerimizle mağrur olmayalım. Yeni ilim ve iktisat zaferlerine hazırlanalım. (2)

«Yeni Türkiyemizi lâıyk olduğu mertebeye isal edebilmek için behemehal iktisadiyatımıza birinci derecede ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz.

«Kılıkla fütufat yapanlar, mevkilerini neticede sabanla fütuhata yapanlara terketmeğe mahkûmdur.

«Kılıç kullanan kol yorulur, fakat saban kullanan kol hergün daha çok kuvvetlenir ve hergün toprağa daha çok sahip olur.

«Tam istiklâl için şu düstur var: Milli hakimiyet, iktisadi hakimiyetle tarsin edilmelidir. Bu kadar büyük gayeler, bu kadar mukaddes, azametli hedeflerin tahakkukunu temin için yegâne, temel, en kuvvetli temel iktisadiyattır. Siyasi ve askerî muzafferiyetler, ne kadar büyük olursa olsun, iktisadi zaferle tetviç edilemezse husule gelen zaferler payidar olamaz az zamanda söner.

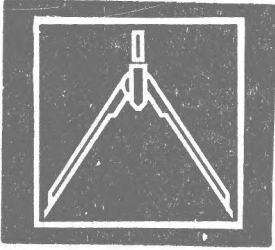
«... Bu kadar feyizli, bu kadar kudretli olan yeni Devletimizin düşmansız kalacağını farzetmek doğru değildir. Bunun için çok kundaklar koyarak yıkmaya çalışacak ve suikaste teşebbüs edeceklerdir. Bütün bunlara karşı silâhımız, iktisadiyatımızdaki kuvvet, resanet ve muvaffakiyetimiz olacaktır.

«Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için cennet yapılmaya lâıyktır. Bu da iktisadi faaliyetle kabildir. (3)

(1) İzmitte İstanbul gazetecilerine beyanat, 19 Ocak 1923.

(2) Alaşehirde halka hitap, 25/26 Ocak 1923.

(3) İzmirde Türkiye İktisat Kongresi açılış nutku 17 Şubat 1923.

Satış Planlaması ve Kontrolu

Ömür BAŞTUĞ

Satış plânının belirli bir kapsamı içerebilmesi için şirketin hareket alanı ve büyüklüğüne göre davranmak lâzımdır. Bunlara dikkat etmezsek yaptığımız plân ya doğru-
dan doğruya yanlış veya gerçekle-
re uygun olmaz.

Şirketlerde satış plânı esas plân unsurunu meydana getirir ve diğer bütün plânlar ona uyacak şekilde yapılır. Nakit girişlerinin esas kaynağını satışlar meydana getirir; ilâve kapital ihtiyacı, plânlanan masraf ve harcamalar, işgücü ihtiyaçları, üretim seviyesi ve

diğer bütün mühim işletme halleri direk olarak satış gelirine bağlıdır.

Pratikte ve teknik olarak satış miktarı ve gelirlerinin hesaplanmasında birsürü zorluklarla karşılaşılır. Bütün bu zorluklara rağmen bu günün şirketleri doğruya yakın satış plânları yapabilmektedirler. Böylesine doğru netice elde eden şirketler özellikle şu iki hususa dikkat ettikleri muhakkaktır.

1. Üst seviye idarecileri gereken önemi verirler ve gerekli destek ve kaynakları sağlarlar.

2. Üst seviye idarecileri elde edilen neticeleri değerlendirilip kaynakları ve stratejilerini bu neticeyi elde etmek üzere kullanırlar.

Rapor halinde yazılı olarak sunulan bir kâr plânına göre satış plânı kısa sürede ve uzun sürede olmak üzere geliştirilmelidir.

Genel olarak kısa süre ve uzun süre satış plânlarını iki ayrı hareket olarak değerlendirilmelidir. Ancak ikisi arasında direk bir bağıllık bulunmalıdır, zira kısa süredeki plân kendisini hemen sonra takip eden uzun süredeki plânın yöneticiler gözünde daha net görülmesini temin eder. Uzun süre satış plânları genel olarak gelecekteki piyasa satın alma gücü analizlerine nüfus değişmelerine, endüstri projeksiyonlarına, ve nihayet şirket projeksiyonlarına dayandırılır. Şirket projeksiyonları yöneticilerin strateji kararlarına göre değerlendirilir. Uzun dönemde yönetici kararları, fiat politikası, yeni mamûl yapımı ve eskilerin geliştirilmesi, Pazarlama gayretlerine yeni yön verilmesi, üretim kapasitesinin geliştirilmesi, yeni endüstri alanlarına girme, dağıtım kanallarında değişme ve geliştirme ve maliyet şekilleri alanlarını kapsar. Uzun sürede satış plânlanmasında genel olarak tahminler yö-

nünden üç bölümlü model tatbik edilir.

1. Genel ekonomi için tahmin modeli

2. Toplam endüstri satışları için tahmin modeli

3. Nihayet şirket piyasa potansiyelini değerlendirme için model.

Şimdi bir de kısa sürede plânlamaya göz atalım. Alışa gelmiş bir durum olarak 12 aylık plânları görebiliriz, ayrıca bu on iki aylık süre üçer aylık sürelerle bölünür ve bunun ilk üç ayı; aylar itibariyle teferruatlı olarak görülür. Her ay veya devre sonunda bir sonraki ay veya devre sonuna ilâve edilir ve biten ay veya devre bırakılır. Kısa süredeki satış plânları genel olarak devreler halinde gözden geçirilip, incelenir.

Mamûl teferruatı bakımından kısa süre plânlamasında ana mamûllerin plân ve projeksiyonları yapılır ve yarı mamûller bunların içinde gruplandırılır. Sene içinde meydana gelecek fiat değişmelerinde plân içermelidir. Kısa devre plânlaması çok karışık istatistik ve matematik analizleri gerektirir ancak yönetici tecrübe ve tahminleri kararlaştırmada çok büyük rol oynar.

Satış plânındaki incelik, teferuat ve bilhassa pazarlama plânlaması çevre etkisine ve esas olarakda şirketin karakteristiklerine dayanır. Her halikarda kısa süre plânlaması mümkün olduğu kadar teferruatlı olmalı uzun süre plânlaması geniş alanları kaplamalıdır.

Kısa süre satış plânında diğer yöneticiler için kâr planlamasında gerekli olacak bütün bilgiler bulunmalıdır, yani üretim akımları ve kuruluşun kapasite ihtiyaçları imalât müdürü için, fon akımları, birim imalât maliyeti ve envanter ihtiyaçları finansman müdürü için gibi. Teferruatın miktarı daha çok kuruluşun bağlı olduğu endüstriye, şirketin büyüklüğüne, bilgi kaynaklarını elde etme imkânına ve en mühimi bunlardan faydalanabilecek yöneticilerin bulunmasına bağlıdır.

SATIŞ PLÂNININ ÖN HAZIRLIĞI

Daha öncede gördüğümüz gibi satış plânının hazırlanmasında iki zaman boyutu vardır. (1) Uzun sürede satış plânı, (2) Kısa sürede satış plânı. Meydana gelecek herhangi bir karışıklığı önlemek yönünden satış plânı parçalardan meydana gelmiş gibi düşünmek ve buna göre işlemek daha kolay olur kanısındayız. Bu parçaları şu şekil-

de genelliyebiliriz.

SATIŞ PLÂNININ PARÇALARI

Bu parçaları geliştirerek bir temel meydana getirin :

1. Kuruluşun gayeleri
2. Kuruluşun stratejileri
3. Satış tahminleri

Bu parçaları geliştirerek satış plânını meydana getirin :

4. Yüceltme (promotion) ve Reklâm plânı
5. Satış masrafları plânı
6. Pazarlama plânı

Kuruluşun gayeleri ve stratejileri :

Geniş anlamda gaye ve stratejilerin tesbit ve geliştirilmesinde üst kademe yöneticileri önemli rol oynarlar. Üst kademe yöneticileri mesuliyetlerine ve mevkilerine göre diğer yöneticilere ilk adım olmak üzere bunların mesuliyetlerini belirleyen ve gerekli izahatı almayı temin edecek birer bildiri dağıtılması lâzımdır. Bu işlem hiyerarşik olarak alt kademelere kadar indirilip herkezin plâna karşı ilgi duymasını temin eder. Ayrıca bu kademedeki yöneticinin fikirlerine önem verip plânda meydana gelecek pürüzlerin önceden giderilmesi temin edilmiş olur.

Satış tahminleri :

Satış tahminleri, belirli kabul lenmelere göre, belirli bir zaman düzeyinde yapılan satın alma gücüne sahip elemanların talebinin teknik bir projeksiyonudur. Bu tahmin, yönetici görüşlerine dayanması, stratejilerinin plânlanması, kaynaklara uydurulması ve satış hedeflerine ulaşmak için yapılan atılımlarla satış plânı haline dönüştürülür. Böylelikle satış plânı ve satış tahminleri yapılması hemen hemen aynı süre çalışmayı gerektirir. Son zamanlara bilgi işlemlerde ve bunların kullanılmasında meydana gelen yenilik ve gelişmeler bu kuruluş ve ihtisas isteyen işlemleri gerek yanlışları azaltılması ve gerek analizleri kolaylaştırması bakımından yöneticilere hizmet sağlayacak bir düzeye getirmiş bulunuyor. Elde edilen tahminler yöneticilerin gaye ve hedeflerini, kaynaklardan faydalanma imkanlarını içerecek şekilde düzenlenmelidir ve böylelikle nihai satış plânı meydana getirilmelidir. Şunu göz önünde bulundurmalıyızki satış tahminleri ister istemez, şirket gayeleri, reklâm seviyesi ve yüceltme masrafları, satış gayretlerini ilgilendiren bazı kabullenmelere göre yapılır. Ancak, bu kabullenmeler daha önce meydana gelen durumların ileride de meydana geleceğini düşün-

rek yapıyoruz.

Yöneticilerin satış imkânlarına etkiyi, rakkamlarla ölçüp değerlendirmek çok güçtür bu yüzden hakikate uygunluk büyük miktarda tecrübeye bağlı kalacaktır.

Satış Plânının Geliştirilmesi :

Satış plânı toplam olarak yüceltme ve reklâmcılık plânı, satış masrafları plânı ve pazarlama plânını içerir. Tamamlanmış bir pazarlama plânında senelik birim ve lira yükümlerine ilâveten organizasyona göre alt kademe bölümleri için, bölgeler, satışlar, mamûle göre satışlarda belirtilmelidir.

Satış müdürü maliyetlerinin de gösteren bir yüceltme ve reklâm programını ayrıntıları ile geliştirmekle mesul tutulmalıdır. Aynı şekilde dağıtım masraflarının plânlamasında geliştirmelidir bunlar çoğunlukla sipariş alma, sipariş dolurma ve pazarlama gayretlerini desteklemek için icab eden harcamalardır.

Satış plânına çok yardımı olacak olan destek bir plânda finansman müdürü tarafından yapılmalıdır. Bu plân etraflı olarak satış plânına yaklaşık kâr potansiyelini göstermelidir. Bu plân çoğunlukla projekte edilen satış miktarlarına ulaşıldığında bunların doğurduğu diğer

maliyetlerin projeksiyonu halinde olmalıdır.

ALTERNATİFLERİN DURUMU

Satış plânının hazırlanması bir sürü iş politikası ve bununla ilgili alternatiflerin gözden geçirilmesi ve bütün bunların arasından en doğru yolun yöneticiler tarafından seçilmesi ile ilgilidir. Kararlar şu hususları içerir; yeni mamûller, halihazırdaki mamûllerin kaldırılması, fiyat tesbiti, satış bölgelerinin genişletilmesi veya daraltılması, satış gücünün büyüklüğü, dağıtım masraflarının sınırları, reklâm ve yüceltme politakalarıdır.

Satış plânının önemli hususlarından biride fiyat tesbitidir. Satış fiyatı ile satış miktarı arasındaki doğrudan ilişki belirgindir. Bu iki bağımlı ilişki satış plânını şu iki şekilde ilgilendirir.

1 — Değişik fiatlara göre talep eğrisinin tahmini

2 — Üretim çıkış seviyesine göre değişen birim maliyet eğrisi.

Kuruluşlarda fiyat - maliyet - miktar ilişkisi yönetim stratejisini büyük ölçüde etkiler.

Fiyat tesbitlerinde her üç alternatifte göre hazırlanan plân şirketin politikasına göre yapılacak tesbitlerde kolaylık sağlar. Bu üç alternatiften birincisi bizim ilk teklifimizi meydana getirir. Bu ilk teklif yaptığımız fiyat ve satış tahminlerine göre yapılır. Diğer iki alternatif ise fiatlarda belirli bir artma ve üretimde bir artışa göre yapılır. Bu durumu bir misalle daha iyi takip edebiliriz.

Bir kuruluşun ilk üretimi olarak 5.000 birim mal ürettiğini ve bunu 2 TL. dan satış fiyatı tesbit ettiğini kabul edelim. Bu üretimin 3.000 TL.

	Alternatif I İlk teklif	Alternatif II 10% Fiyat Artışı	Alternatif III 10% Üretim Artışı
Birim	5.000	5.000	5.500
Birim satış fi.	200 TL.	220 TL.	200 TL.
Satış hasılatı	10.000 TL.	11.000 TL.	11.000 TL.
Maliyet :			
Sabit	3.000 TL.	3.000 TL.	3.000 TL.
Değişken	4.000 TL.	4.000 TL.	3.000 TL.
Toplam maliyet :	7.000 TL.	7.000 TL.	7.400 TL.
Vergi öncesi kâr	3.000 TL.	4.000 TL.	3.600 TL.

sabit masrafları 4.000 TL. değişken masrafları olduğunu kabul edelim. Yöneticiler ilk yapılan tahminlerin şirketin gaye ve hedeflerine uymadığını görüyorlar. Bu durumda iki alternatifleri var 1. — Fiatları 10 % arttıracaklar 2. — Üretimi 10 % arttıracaklar. Bu üç alternatifin direk ve kolay analizi şu şekilde bir tabloyla yapılabilir.

Tecrübeli yöneticiler fiyat stratejilerinin endüstri fiyatlarının ve rekabetin çok altında tesbit edilmesinin şirket için ve bir dereceye kadar endüstri için sorunlar yaratacağını bilirler.

Fiatlar sadece maliyete göre değil aynı zamanda direk rekabete, endüstriye ve coğrafik duruma göre de analiz edilmelidir. Genel olarak fiyatlar sunulan malın kalitesine göre piyasa fiyatlarına uygun bir şekilde ayarlanmalıdır.

MAMÜLLERİN DURUMLARI

Satış plânının içerdiği zaman çerçevesi içinde bu plânın geliştirilmesinde en önemli olan karar noktalarından biride şirketin imâl ettiği mamüllerin miktar ve çeşidi vardır. Hem uzun devre hem kısa devre her iki plânda da ilâve edilecek yeni mamüller, imalâtı durdurulacak eski mamüller, mamül yenilikleri ve çeşitleri hakkında gerekli

kararların bulunması lâzımdır.

Eğer uzun devre plânında imalâtta yapılacak değişikliklerden geniş bir şekilde bahsedilmişse, kısa devre plânında bu değişiklikler yöneticilerin kararları ile beraber ve açık şekilde teferruatı ile belirlenmelidir. Böylece senelik satış plânı hazırlanmasında üst kademe yöneticileri imalâtın geliştirilmesi ve pazarlama ile ilgili politika ve sınırları belirlemelidir. Politikayı ilgilendiren meseleleri şu sualleri sorarak meydana çıkarabiliriz; Hangi mamüllerin satışına önem verilecektir? Yeni mamüller ne vakit dağıtım için hazır olacaktır? Hangi mamüller, ne vakit imalâtta kaldırılacaktır? Hangi kalite ve şekil değişiklikleri yapılacaktır? Bu plânlar yapılırken (Uzun devre - kısa devre) şirketin diğer kısımlarına yapacağı etkiler, şirket kapasitesi, finansman, büyüme, araştırma gibi, göz önünde bulundurulmalıdır. Mesele bunlar arasında bir uygunluk sağlamaktır.

Şunuda belirtmek lâzımdır ki satış plânının gayesi kısa bir süreden ziyade daha uzun bir devrede kârın maksimize edilmesidir. Malûmunuzdur ki bazı kararlarla kısa zamanda kârları arttırılabilir ancak bu uzun dönemde ters etki yapabilir. Böylece eğer dikkat edilmezse kısa dönem kararları uzun devre için

alınacak kararlara ters düştüğü görür.

Yapılan araştırmalarda başarılı olamayan şirketlerin en mühim kuruluşların rakip firmaların yaptığı mamüllerdeki gelişmelere, yeniliklere ve şekil değişmelerine ayak uyduramamalarında ileri geldiği görülmüştür.

SATIŞ PLÂNININ SEÇİLMESİ

Satış tahminleri yapılabilmesi için çok çeşitli yollar vardır bunlar çok geliştirilmiş istatistik metodlardan tutunda parmakla saymaya kadar gider. Ancak şurasıda bilinmelidir ki bu metodların en iyisi diye birşey yoktur. Uygulanmasına karar verilen herhangi bir metod devamlı olarak gözden geçirilmeli, geliştirilmeli, çevreye, yönetimin isteklerine ve kuruluşun gelişmesine uygun kılınmalıdır. Plânın seçilmesinde şu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

1. Şirketin karakteristikleri - Bazı şirketler bölgeye münhasırdır bazıları memleket çapında diğerleri ise beynelmilel ticarette yer alırlar. Şirketin büyüklüğü, mamüllerin çeşit ve miktarı, imalât metodları hep etkileyen faktörlerdir. Bunlara ilâveten dağıtım kanalları ve metodları göz önünde bulundurulmalıdır. Birde şirketlerin kendine

has özelliklerinden dolayı belirli metodları seçme yoluna gidebilirler.

2. Maliyetler - Değişik satış plânlarına göre bunların geliştirilmesindeki maliyetlerde değişiklik olur. Plânın seçiminde elde edilmek istenen doğrulukda maliyeti etkileyen bir faktördür.

3. Eldeki Personel - Elde bulunan personel her zaman için bir karar faktörü olur. Gelişmiş metodları tatbik ederek plânın hazırlanması hem iyi eğitilmiş teknik elemanlara ihtiyaç gösterir hemde oldukça uzun yönetici zamanı alır. Bu problemin çözülmesinde sık olarak rastlanan iyi elemanları şirket bünyesinde toplayıp bunların iyi eğitim görmelerini sağlamak olacaktır.

4. Yöneticilerin durumu - Yazılı metin halinde plân meydana getirildikten sonra en çok tercih edilen yöneticilerin basit plânlardan başlayıp tecrübe edindikçe daha gelişmiş şekillere geçmeleridir. Tecrübeler göstermiştir ki eğer yöneticiler yapılan plânların tamamen anlayıp ve uygulanmasında fayda görmezlerse elde edilen netice düşük kalitede ve faydasız olacaktır.

5. Zaman boyutları - Kısa dönem için yapılan plânlarla uzun dönem için yapılan plânların gelişti-

rilmesi değişik uygulamalarla olur. Her ne kadar gelişmiş sistemlerin benzerlikleri çok ise de uygulamaları değişiktir ve yöneticilerin mantığı değişik şekillendirmeler getirir.

PLÂNLAMADA TAKİP EDİLECEK SIRA

Daha önce belirttiğimiz gibi takip edilecek sıra, şirketin özelliklerine ve personelin durumuna uygun olarak yapılmalıdır. Genel olarak aşağıdaki sırayı takip edebiliriz :

Birt emelin meydana getirilmesi :

1. Kuruluşu etkileyen değişkenlerin değerlendirilmesi

2. Kuruluşun gayesini geniş bir şekilde tanımlanması

3. Uzun - dönemde kuruluş stratejilerin geliştirilmesi

Satış tahmin hareketleri :

4. Yurt çapında ve hatta beynelmilel alandaki ekonomik durumların analizinin yapılması. Umumiyetle kuruluşun iş sahasının umumi tahminlerinin yapılmasında üç yol vardır. Bunlardan birincisi ekonomik analizler için şirket içinde özel bir kısım meydana getirmek. Bu gruptaki personel bu tür işte tecrübeli veya eğitilmiş ekonomist ve

istatistikçilerden oluşur. İkinci yol dış yardım sayesinde olur. Yani lüzum görüldükçe dışardan tutulan kimselerden yol gösterici ve yardımcı olarak faydalanılır. Üçüncü yol ise herhangi bir ekonomik veya istatistik bilgiye fazlasıyla dayanmadan üst kademedeki yöneticilerin bilgi ve tecrübelerine göre yapılır.

5. İlerdeki talepleri tahmin için kuruluşun endüstri alanında bulunan tahmin ve analizler. Bu tür analizler biraz evvel yukarda bahsettiğimiz geniş anlamdaki ekonomik analizlerle aynı yolu takip eder.

6. Geçmişteki satışların, belirli zamanlara, mamüllere, satış bölgelerine, müşterilere, siparişlere, satış elemanlarına göre analizi. Halihazırdaki şirketin müşterilere göre ilerdeki toplam talebi tahmin etmekde mümkündür.

7. Geçmişteki analizlere göre satış tahminlerinin geliştirilmesi.

Yöneticilerden faydalanma :

8. Yöneticiler tarafından, şirket kapasitesi, personel imkânları, kapital kaynakları, ham madde satın alınması gibi şirketin sınırlandırılmalarının değerlendirilmesi.

9. Satış tahminlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak kuruluş politika ve staretjilerinin tesbiti.

10. Yönetici tahmin ve kararlarına göre geçerli bir yüceltme plânı, satış masrafları plânı, pazarlama plânının satış plânı dahilinde gerçekleştirilmesi.

11. Satış plânındaki kâr etkenliğinin finansman yönünden ölçülmesi ve ayarlanması.

12. Üst kademe yöneticileri tarafından satış plânının son halinin geliştirilmesi.

13. Tasdik edilen plânın şirket içindeki gerekli yerlere dağıtılması ve ilerde yapılacak ilâve plânlara temel temin etmesini sağlanması.

Büyük şirketlerde satış tahminlerinin yapılmasıyla sorumlu ve bunları geniş anlamda yapacak ihtisaslaşmış bir piyasa araştırma grubu bulunur. Bunlar hem kalitatif hemde kantitatif piyasa analizleri yaparlar.

Satış tahminlerin yapılmasında en önemli unsurlardan biri, belirli zamanlara, mamüllere, satışın coğrafik dağılışına, satış belgelerine, satıcılara göre geçmişteki satışların analizinin yapılmasıdır. Bunun için birim ve para olarak muhasebe kayıtlarının bulunması çok önem kazanır. Eğer bu bilgiler elde hazır vaziyette varsa bir mana ifade eder ve satış tahminleri yapılması mümkün olur. Geçmişteki elde edilen netice ilerde ne olacağını gösteren en iyi göstergedir.

KONTROL

Sağlıklı bir satış plânının geliştirilmesi ancak iyi satış ve maliyet dağılışı kontrolü ile olur. Satış fonksiyonlarındaki kontrol, satış miktarı, satış hasılatı, yüceltme maliyetleri ve diğer dağıtım maliyetlerinin de içeren bir bütün olarak görülmelidir. Etkili bir kontrol elde etmek için satış ve dağıtım masraflarını ayrı ayrı olacak yerde ikisi birmiş gibi kabul etmek lâzımdır. Dağıtım fonksiyonlarındaki kontrol diğer bütün fonksiyonlardaki gibi yönetimin çeşitli kademelerinde kontrol edilmelidir. Mesuliyetlere göre periyodik netice raporlarının hazırlanması dağıtım gayretlerini yakından ilzemeye yardımcı olur. Netice raporları plânla karşılaştırılmalı ve aradaki sapmaların nedenleri aranmalıdır. Yapılan satış plânları ne kadar gelişirse gelişsin hiç bir zaman bir yöneticiye hükmetmemelidir. Ancak iyi hazırlanmış bir plân tecrübeli ve kabiliyetli bir yönetici elinde iyi bir alettir.

Glenn A. Welsch, Budgeting; Profit planing and Control Vernon G. Lippitt, Statistical Sales Forecasting Robert S. Reichard, Practical Techniques of Sales Forecasting Frederick E. Croxton and Duddley J. Cowden, Practical Business Statistics.

1973 deki Faiz Hadlerinin Uzakta Görünümü

Bilindiği gibi 1973 de faiz hadlerinin yükselmesini en başta, birçok önemli etkenin kişisel gelişimi olduğu kadar, A. Birleşik Devletlerinde ve Batı Avrupadaki konjonktürel inkişaf, Batı Avrupadaki enflasyon, faiz hadlerinin ve uluslararası parasal sorunların uluslararası düzeyde dengeleşmesi gibi faktörlerin karşılıklı bağımlılık rabitaları da tayin edecektir.

A. Birleşik Devletlerinde konjonktürel evrimin elverişli bulunduğu sanılmakta ve genellikle genişleme seyrinin daha da artacağı kabul edilmektedir. İşte bundan dolayı kredi talebi durmadan çoğalmaktadır. Binaenaleyh söz konusu ekonomide her ne kadar faiz hadleri

yükselmesinin öngörülmesine imkân veren yeteri kadar saklı unsurlar mevcut bulunmaktaysa da, Federal Reserve'in politikası, enflasyona karşı mücadele programını tehlikeye sokmamaları için bu faiz hadlerinin belli bir yüksekliğe erişmesini önlemek eğilimi göstermektedir.

Batı Avrupadaki konjonktürel görünüşler daha ayrıntılıdır. 1972 nin ortalarına doğru genelleşen iyimserlik yerini bir tür duraklamaya bırakmıştır; güçlü bir ekonomik kalkınma gerçekten çok kısıtlı bir para politikasıyla ve bazı ülkelerde enflasyonla mücadele için zorla kabul edilen sınırlayıcı bir bütçe politikasıyla birlikte zor yürüyebil-

mekdir. Bununla beraber çok muhtemeldir ki konjoktürel alanda 1973 yılı, 192 yılından daha iyi olacaktır; hele Federal Almanya Cumhuriyeti ve Hollanda gibi ekonomik faaliyetleri de oldukça ılımlı kalmış birçok Batı Avrupa ülkesinde ise çok daha iyi olacaktır.

Şu halde konjonktürel gelişmeden zaten faiz hadlerinin yükselmesini sağlayan herhangi bir tazyikin varit olabilmesi beklendiğinden, faiz hadlerinin artışı da, kuşkusuz, enflasyon tarafından anti - enflasyonist tedbirler nispetinde tahrik edilmiş olacaktır. Bu esnada bütün Batı Avrupa ülkeleri gerçekten çok şiddetli enflasyonist gerginliklerle mücadele etmek durumuna gelmişlerdir. Enflasyona karşı uğraş aşağı yukarı para politikasına dönecektir ve bu yol daha önce ilgili kanuni mercilerce azimle ele alınmış bulunmaktadır. Şu halde iskonto hadlerinde yeni artışlar, kanuni ve mecburi rezervlerde yükselişler ve kredilerde kısıtlamalar hususunda ortak bir anlaşma veya anlaşmazlık beklenebilir.

Bu gelişme devam ederse, tıpkı 1972 başında olduğu gibi, Batı Avrupada uygulanan kısa vâdeli faiz hadlerinin A. Birleşik Devletlerindekielerini aşması gerçekten ihtimal dahilinde bulunmaktadır. Böyle bir durum bir hayli sorun yaratacaktır. Evevlâ, bu vakıa dolayısıyla

sermayeler Batı Avrupaya çekilmiş olacaktır ki bu da enflasyona karşı mücadeleyi çok büyük bir tehlikeye sokmuş olacaktır. Buna bir kısım istenmeyen dolarların Avrupa merkez bankalarında toplanması da ilâve olmaktadır. Netice itibariyle bu durum, zaten çok istikrarsız olan uluslararası para sisteminde dengeyi bozan bir etkeni gizlemektedir; her parasal olay ve Yirmiler Grubu içinde her «ölçsüzlük» olduğu kadar politika adamının veya yetişmiş, tecrübeli her kimsenin beyanatı hakikaten yeni bir buhrana sebebiyet verebilir.

Eğer Avrupa, faiz hadleri hususunda A. Birleşik Devletlerinin izlediği politikaya - ki bu politika her zaman A. Birleşik Devletlerinin menfaatlerine yaramamaktadır - tâbi olmağa devam etmek istemezse, onun için fiiliyatta uluslararası sermaye hareketlerine karşı bir kısıtlama düzeni tesis etmesinden başka çıkış yolu kalmamaktadır. Burada enflasyona karşı mücadele çerçevesinde şüphesiz oldukça akla yakın bir faraziye söz konusu olmaktadır. Şu halde kısa vâdeli faiz hadlerinin oldukça kesin bir şekilde yükselmesi mümkündür.

Uzun vâdeli sermayelere gelince, buradaki faiz hadleri geniş çapta bu kısıtlamaların mahiyetine bağlı olacaktır. Şayet mukim olmayanlar tarafından tahvilât satın

alınması hususundaki mevcut sınırlamalar aynı durumda kalırsa veya daha da kuvvetlendirilirse, ilgi gören tahvilât piyasaları yabancıların etkilerinden korunmuş olacaktır. Şayet mevcut kısıtlamalar yerine çift kambiyo piyasası sistemi geneleştirilmiş ise, bilhassa faiz hadlerinin oldukça yüksek bulunduğu tahvilât piyasalarında (Federal Almanya Cumhuriyeti, Hollanda) böyle bir gevşeme görünebilir.

Binaenaleyh, faiz hadlerinin ulusal tahvil piyasalarındaki gelişimi büyük ölçüde dahili etkenlere göre taayyün etmiş olacaktır. Bu etkenler ekonomik faaliyette; kuvvetli enflasyonist gerginliklere, enflasyona karşı mücadele, sermaye piyasalarına karşı olan yoğun müracaatta ve bunların sonucu faiz hadlerindeki yükselişte bir iyileşme bulunduğunu açığa vurmaktadır. Bununla beraber durum bütün ülkelerde tamamen birbirinin aynı değildir.

Federal Almanya Cumhuriyetinde, Fransada ve Hollandada sermaye piyasalarında faiz hadleri zaten oldukça yüksek olduğundan artış pek büyük olmayacaktır. Belçikada, bunun aksine, faiz hadleri özellikle alçak bulunmaktadır, o kadar ki bu hadlerin yükselmesi hususunda normal olarak yeni bir hareket beklenebilir, mamafih böyle bir hareket devamlı olarak müsait

bulunan bir ödemeler dengesi tarafından frenlenebilir. İngilterede, bidayette faiz hadlerinde bir yükseliş husule geldikten sonra, eğer sterline yeni bir parite tesbitini İngiltereye doğru bir sermaye avdeti izlerse ve şayet enflasyonla mücadele programı bir miktar başarı kazanırsa özellikle yıl sonuna doğru faiz hadlerinde hafif bir düşüş olması mümkündür.

Uluslararası tahvilât piyasalarında aynı zamanda bir faiz haddi yükselişi öngörülebilir. Bilhassa parasal durum bütün uluslararası tahvilât cinslerinde bu yükselişin vüsatini tayin edecektir. Parasal görüşler elverişli bulunmadıklarından, kuvvetli paralar üzerinden yazılı tahvillerin birçok yatırımcılar tarafından tercih olunmağa devam edilmeleri az çok mümkündür; bu görünüş içinde \$ üzerinden yapılmış uluslararası istikrazlar ile DM üzerinden ihraç edilmiş uluslararası istikrazlar ve UC üzerinden yapılmış istikrazlar arasında halen mevcut yaklaşık olarak % 0,50 verim farkının artacağı beklenmelidir.

Euro - FF olarak yapılmış istikrazlara gelince, her ne kadar gevşeklik dönemleri bunlar için bir güvensizlik iklimi yaratabilirlerse de söz konusu istikrazlar daha çok kuvvetli paralar üzerinden emisyonu yapılmış tahvillerin gelişimini izleyeceklerdir.

İyice düşünüldüğünde, ulusal piyasaların aşağı yukarı tümündeki faiz hadlerinde bir yükseliş öngörülebilir, lâkin bu yükseliş her yerde aynı şiddette olmayacaktır ve büyük ölçüde uluslararası parasal duruma tâbi bulunacaktır.

II — Pay Senetleri Piyasaları :

1971 deki gelişmeye ait hesap sonucunun fazla tatminkâr olmayışından sonra 1972 de yabancı borsaların hemen hemen yarısı çok olumlu bir bilânço takdim etmişlerdir. 1972 nin başlangıcı mayısa kadar devam eden önemli kur yükselişleriyle özellik arz etmiştir. İkinci üç ay zarfında kur hareketleri bir ülkeden diğerine çok farklılık göstermiş ve bu dağılmaları şu veya bu memlekette kaydetmek mümkün olmuştur.

A. Birleşik Devletlerinde kurların gelişimi daha değişik olmuştur ve buradaki esaslı bir gelişmeden bahsedebilmek için 1972 nin sonunu beklemek icap etmiştir. Japonyada 1971 de kaydedilen % 15 yükselişi 1972 de, % 92 ye kadar varan şayanı dikkat bir itiş izlemiştir.

Borsacıların göstergelerinden daha hassas olan ve 1971 sonundan 1972 başına kadar suçlanan faiz haddi yükselişlerinin nedeni, paritelerin tasilâtı hakkındaki Washington Anlaşması ve A. Birleşik

Devletlerinde ithalâtta alınan ek vergide % 10 indirim yapılmasıyla anlaşılmaktadır. Bu anlaşma ruhsal havanın kökten iyileşmesinin esası olmuştur. Ayrıca, muhtelif belirlilerden, Avrupada bariz bir konjonktürel alçalma hususunda herhangi bir endişenin yerleşmemiş olduğu çabucak anlaşılmıştır. Keza, likiditeler bol olarak kalmaya devam etmiş ve faiz hadlerinin düşüş eğilimi başından itibaren izlenmiştir. Netice itibariyle İngilterede, Avrupa pay senetleri borsalarında ortaya çıkan ve kıt'a Avrupasına ait hisse senetlerinde uzmanlaşmış plasman fonlarının vücut bulmasıyla tezahür eden faize de işaret etmek yerinde olur. İşte bundan dolayıdır ki İngiliz yatırımcıları, özellikle Fransada, Hollandada, Federal Almanya Cumhuriyetinde ve İsviçrede çok faal alıcılar olarak görünmektedirler.

1972 başında, A. Birleşik Devletlerinde kaydedilen yükseliş diğer ülkelerin ekserisindekinden daha az olmuştur, bu da, artmış olan işsizlik, enflasyon kuşkusu, federal bütçedeki önemli açıklar ve borsa çevresini tedirgin eden doların zayıf durumu, gibi bazı olumsuz etkenlere isnad olunmaktadır.

1972 haziranında, oldukça hassas bazı ülkelerde (bilhassa A. Birleşik Devletlerinde) meydana gelen kısa süreli alçalma parasal ha-

reketlerle husule gelmiştir. Bu hareketlere sterlin üzerine yapılan şiddetli spekülasyonlar (bu paranın dalgalanmasını müteakip) ve A. Birleşik Devletleri dolarının zayıflaması da eşlik etmiş ve netice itibariyle kuvvetli para sahibi ülkelerdeki sermaye hareketlerine karşı munzam kısıtlamalar konulmağa gidilmiştir.

1972 nin ikinci yarısında Avrupa'da enflasyon bir numaralı sorun haline gelmiştir. Ekim - Kasım'dan itibaren çeşitli ülkeler fiat yükselişini kırmak amacıyla tedbirler almışlardır. (Özellikle iskonto hadinin ve kanuni karşılık paralara ait katsayının yükseltilmesi, fiat ve ücretlerin tesbiti). Bu durumda faiz hadlerinin yükselmesi hareketi süratle sallanmağa başlamıştır. Bütün bunlar konjoktürel kalkınmanın yavaşlığıyla açıkça çelişme arz etmekteydi.

Hollanda ve Federal Almanya Cumhuriyetindeki parlamento seçimlerini çevreleyen kararsızlığa bağlı bu durum, 1972 nin ikinci yarısında pek te parlak olmayan bir borsa faaliyetinin başlangıcı olmuştur.

A. Birleşik Devletlerinde Nixon'un yeniden başkanlığa seçilmesi ve Vietnam için sürdürülen barış müzakerelerinin inkişafına ilişkin cesaret verici yeni duruma

ri kasım ve aralıkta, uzun süredir beklenen kurlar üzerinde kesin bir yükseliş izlemiştir. Sulh görüşmeleri başarısızlıkla karşılaşmak istidadı gösterdiği zaman bu hareket te derhal sona ermiştir.

Japonyada ekonominin likiditesi ve kurumsal ve özel yatırımcıların hareketliliği sayesinde kurlar, fiilen bütün yıl boyunca inkişaf etmiştir.

Başlıca Borsaların Gelişimi : A. Birleşik Devletleri

Amerikan borsasının kararsız gelişimi ile yabancı borsaların çoğunluğunda müşahade edilen kuvvetli bir faiz haddi yükselişi birbirinden kesinlikle farklılık göstermekte ve esasen söz konusu borsa, ülkenin dahilindeki teşebbüslerin ticari kârlarında % 15 civarında iyileşme sağladığı açıklanmış olan elverişli bir ekonomik eğilimden de tamamen ayrılmış bulunmaktadır. Son üç ay zarfında borsa kıymetlerinin aşağı yukarı yarısı için % 16 dolayında nihai kur yükselişi gerçekleşmiştir. Sınai kıymetlere ilişkin geleneksel Don Jones göstergeleri 1966 düzeyine erişmiş ve hattâ onu 1000 geçmiştir. Bu olay başında geniş bir yankı yaratmıştır, bununla beraber borsaların daha fazla temsil yeteneği bulunan göstergeleri (Standard, Poors ve N.Y.S.E.), 1960 başındaki seviyesinin 1967 den beri tekrar aşılması ol-

ULUSLARARASI BORCACILIĞIN
(Göstergeler : 1966 sonu = 110)

	En yüksek borsa seviyesi (1972'ye kadar) (1972 dahil)	1969	Yıl sonu		1972	1971 sonuna nazaran 1972 sonundaki değişiklik	1 9 7 2	Daha Yüksek	Daha alçak
A. B. Devletleri	149 (8.12.72)	115	115	127	147	+16	149 8.12	127 (3.1)	
Kanada	166 (22.12.72)	127	123	131	166	+27	166 (27.12)	134 (3.1.)	
İngiltere	242 (1.5.72)	157	145	206	232	+13	242 (1.5)	206 (11.1)	
Fed. Alm. Cumhu.	212 (5.9.60)	179	130	136	152	+12	168 (10.8)	135 (10.1)	
Hollanda	191 (16.8.72)	168	144	137	191	+39	191 (16.8)	137 (4.1)	
Fransa	170 (27.4.62)	140	133	123	148	+20	163 (25.8)	125 (21.1)	
İtalya	188 (9.9.60)	107	87	73	79	+ 8	85 (27.11)	69 (15.6)	
Belçika	162 (28.12.72)	130	128	132	162	+23	162 (28.12)	132 (3.1)	
Japonya	359 (29.12.72)	162	137	187	359	+92	359 (29.12)	187 (4.1)	
Avusturalya	199 (6.1.70)	196	155	152	182	+20	192 (23.6)	147 (17.1)	
İsviçre	250 (12.9.72)	205	178	201	236	+17	250 (12.9)	206 (4.1)	

SAFİ VERİM (1)

	Y ı l S o n u				Kaynak
	1969	1970	1971	1972	
A. B Devlemleri	2,32	2,22	1,94	1,76	Standard and Poor's (Industrial)
İngiltere	2,24	2,56	1,99	1,83	Financ. Times (Ord. div. yield)
Fed. Alm. Cumhuriyeti	2,15	3,26	2,96	2,29 Kasım	Statistisches Bundesamt.
Hollanda	3,23	3,68	4,20	3,38 Ekim	Amro Bank
Fransa	2,75	3,58	3,97	3,50 Kasım	I.N.S.E.E.
İtalya	2,70	3,04	2,75	2,—	Banca Nazionale del Lavoro
Belçika	4,29	4,97	5,16	3,80	Kredietbank
Japonya	2,24	3,28	2,44	1,38	Dow Jones
Avusturalya	3,14	4,05	3,58	2,74	Stock Exchange, Melbourne
İsviçre	1,18	1,47	1,45	1,89	Soci, Banque Suisse

(1) Dış ülkelerde kaynakta tevkiŧten sonra kalan.

duğunu belirtmiş bulunmaları hasebiyle söz konusu olay olduğundan fazla önemsenmemiştir.

Ekonomik gelişmeyi (gerçek anlamda + % 6), enflasyonun zayıf seyrini ve teşebbüs kârlarının artışı (önceden tahmine göre + % 16) takiben 1973 de kurlarda yeni bir yükseliş beklenebilir. Bu etkenler, kısıtlayıcı para politikasından, 1972 - 1973 de \$ 25 milyar olarak tahmin edilen federal bütçe açığından ve ücretlere ilişkin karışık görüşmelerden daha ağır basacaktır. Kısa vâdede, Vietnam üzerinde herhangi bir barış anlaşması yapılmamış olsaydı, bu, kurlar üzerinde geçici olarak bir basınç icra edecekti.

Kanada

Alışılabilenin aksine, 1972 de Kanada borsası Amerikan borsasının pek paralelinde olmayan, fakat daha ziyade Avrupa borsalarının gelişimine benzeyen bir inkişaf göstermiştir.

1972 mart ve haziranındaki faiz haddi düşüşüyle sınırlı bulunan teknik tepkilerden tamamen ayrı olarak kurlar, (1972 ocağının başındakine nazaran + % 20) ağıstosa kadar, hemen hemen hiç kesintisiz yükselmişlerdir. Bu yükseliş hareketi, kamu idarelerinin iç talebi teşvik etmeğe ve ekonomik kalkımayı kolaylaştırmağa yar-

dında bulunan, genişlemeğe eğilimli parasal ve mali politikasıyla izah olunabilir. Kısaca bu gelişme girişim kârlarının güçlü bir artışı (1972 de tahminen % 15 - 20 başlangıcında olmuştur. 1972 ağıstosundan sonra borsanın durumu, seçim öncesi zemini (30 kasım seçimleri) ve gittikçe büyüyen enflasyonist tazyik dolayısıyla, bozulmuştur. Bununla beraber borsa, yıl sonuna doğru ağıstos nihayetindeki seviyesine tekrar erişmiştir.

1973 de, kurların zaten oldukça yüksek bir düzeyde bulunduğu sırada Kanada enflasyon sorunu ile karşılaşmıştır. Bundan başka, uzak tan bakıldığında ekonomik kalkınmanın ve ham madde fiatlarının yükselişinin ardından, bu kesimdeki birçok teşebbüslere ait ticari kârların çok elverişli bir durum göstermeleri beklenmektedir. Hasılı buna nazaran, 1973 de kurlardaki yükselişin sınırlı kalması hâlâ müm kündür.

Federal Almanya Cumhuriyeti

Her ne kadar Alman borsası yılı % 12 civarında bir kârla kapamışsa da, kurlar senenin büyük döneminde o kadar memnuniyet verici bir gelişme göstermemiştir.

1972 nin ilk üç ayı, borsa göstergeleri bakımından % 18 bir yük-

selişle, çok iyi olarak nitelendirilebilir. Daha önce, 1972 başında Avrupada müşahade edilen genel faiz hadleri yükselişi hakkında girişte yapılmış olan açıklama bu ülke için de geçerlidir. Bununla beraber, yabancı yatırımcıların Alman borsaları için derin alâkaları, iyimser konjonktürel görüşler ve bunların tabii sonuçları, teşebbüslerin beklenen kârlarının daha iyi bir duruma girmesi, gibi teşvik edici diğer etkenler de işe karışmışlardır. Bilâhare, 1972 sonunda pay senetlerinin kurlarında, 1972 martına nazaran yaklaşık olarak % 5 bir gerilemeye dönüşen, oldukça yeknesak bir gelişme kaydedilmiştir. Bu hareket ancak temmuzda, Avrupada alınmış olan tedbirlerin ve doları istikrarlı bir duruma getiren, bu para için yeni bir devalüasyon kuşkusunu ortadan kaldıran Federal Reserve'in politikasının sonucu olarak, % 7 bir yükselişle kesintiye uğramıştır. Marttaki monoton gelişme, daha ziyade konjonktürel kalkınmayı yavaşlatmış olan anti-enflasyonist tedbirlerden ve sermaye akımlarının kösteklenmesiyle birleşerek likiditelerde bir daralma ve bir faiz hadleri yükselişi husule getiren ve kasımda zamanından önce yapılan seçimlerde son bulan politik kararsızlığın gereğidir.

Her ne kadar Alman Borsalarında kurların seviyesi önceki kur-

lara nazaran elbette pek çok yükselmemiştir ve uluslararası bakımdan, 1973 de kurlarda yeni bir kıvılcıdanış ihtimali oldukça azdır. Ekonomik kalkınma devam ettikçe daha da sertleşebilecek bir anti-enflasyonist politikanın çerçevesi içinde ve teşebbüslerin öngörülen kârlarının müsait inkişafına rağmen, kurlarda genel bir yükseliş olması pek az varit görülmektedir.

İngiltere

1971 martında Londra Borsasında başlayan yükselme hareketi gevşemeden mayısa kadar devam etmiştir (1971 sonuna nazaran + % 17). 1971 martındakilere kıyasla % 75 e yakın gelişme olmuştur. Uzun bir kararsızlık döneminden sonra İngiltere ekonomisindeki büyümede teessüs eden güven, hayret verecek kadar iyi olan sınav kârların yayımlanması, enflasyonun artış hızının ve para hacminin süratle şişmesiyle birlikte kamu idarelerinin genişleyici politikasının yavaşlaması bu kayda değer kur yükselmesini açıklamaktadır.

1972 mayısından itibaren borsa çevresi birbirini denkleştiren iniş ve çıkış hareketleriyle özellikle arz etmektedir. Sterlin üzerine spekülasyonu ve peşlerinden bir kur düşüşünü sürükleyen 1972 mayıs ve haziranındaki sosyal çatışmaları, temmuz ve ağustosta tek-

nik bir kalkınma izlemiştir. Fiatlar genel düzeyinde olduğu kadar, ücretler hususundaki güç müzakereler nedeniyle, ücretler seviyesinde de geçerli olan enflasyon seyri- nin artışı sonucunda, bu konuda kazanılmış yerleri eylülde terketmek zorunluğunda kalınmıştır. Teşeb- büsler tarafından elde edilen iyi sonuçların yayımı, fiat ve ücretle- rin dondurulmasından sonra eko- nomide güvenin tekrar teessüs et- mesi ile yılın son aylarında, Londra Borsasında yeniden yükselme baş- göstermiştir. Londrada 1972 so- nundaki kurlar 1971 aralığındakin- den takriben % 13 daha yüksek ol- muştur.

1973 ün ekonomik durumunun uzaktan görünümü bunun elverişli- lik bakımından ılımlı bir düzeyde bulunduğunu göstermektedir. Söz konusu ekonomiden, sinai üretim bakımından daha çabuk, verimlilik yönünden yeni artışlar ve kârlarda uygun bir gelişme beklenmektedir. Bununla beraber, kârların beklenen çoğalışının esaslı bir kısmının za- ten en yüksek bir seviyeye erişmiş olan kurların içinde bulunduğunu farketmek mantığa aykırı düşmez. İşte bu yüzden, bütçe açığını azalt- mak amacıyla hükümete karşı yapı- lan basınç arttıkça, para hacminde bir kısıntı ve faiz hadlerinde bir ilerleme olması pek ihtimali dahi- linde bulunmamaktadır. Netice iti- bariyle, fiat ve ücret yükselişleri-

nin önüne geçmeyi amaçlayan hü- kümet programının ikini safhasına ulaşıldığından beri sosyal tedirgin- lik tehlikesi de başlamıştır.

Fransa

Haziran ayındaki kesinti bir kenara bırakıldığı takdirde, Paris Borsasının 1972 ekimine kadar çok müsait bir gelişme gösterdiği açık- tır: 1971 aralık sonuna nazaran + % 30. 1970 ve 1971 deki alçalım- dan sonra Fransız borsasının var- dığı düşük seviye 1972 başında, Fransız ekonomisinin çok elverişli gelişimi ile açıkça çelişmekteydi. Uluslararası yatırımcılar, özellikle İngilizler, bu istisnai durumdan fay- dalanmışlar ve 1972 martından iti- baren Pariste çok faal alıcılar vazı- yetine girmişlerdir. Hazirandaki kı- sı bir inkita hariç, bu ilgi 1972 eki- mine kadar devam etmiştir. Bun- dan sonra, artan enflasyona, mer- kezi idarelerin anti-enflasyonist politikalarını çevreleyen kararsızlı- ğa, faiz hadlerinin yükselmesine ve 1973 martındaki seçimlerde sol partilerin lehine bir hareketi açığa vuran sondajların yayımına atfedi- len ve yıl sonuna kadar devam e- den bir alçalma hareketi meydana gelmiştir. Böyle iken, 1972 aralık sonunda Paris Borsasındaki kur yükselişi, 1971 sonuna nazaran, hâ- lâ % 20 civarında bulunmaktaydı.

1973 ün uzaktan görünümü ol-

dukça belirsizdir. Yılın ilk aylarındaki bir seçim havasında kurların zayıflaması mümkündür. Seçimleri izleyecek gelişme bu seçimlerin sonuçlarına bağlı bulunacaktır. Önemli değişiklikler vaki olmaması ve acele bir hükümet teşkili halinde, bilhassa ticari kârlardan daha elverişli bir gelişmeyle desteklenen bir yükseliş hareketini hesaba katmak lâzım gelecektir. Hiç kimse bu hareketin, muhtemelen daha bir anti-enflasyonist politikaya ve yükselen faiz hadlerine mukavemet edip edemeyeceğini bilemez.

Hollanda

Washington para anlaşması vesilesiyle Hollanda da genel kur yükselmesine katılmıştır. Kur/kâr oranının alçak düzeyi dolayısıyla Hollanda pay senetlerinin tercihe şayan görülmesi bilâhare, bu kıymetlerin yabancılar tarafından mübayaaları bakımından munzam bir teşvik unsuru olmuştur. Daha ağustos ortasında borsa göstergeleri 1971 sonuna nazaran % 38,9 ilerlemişti. Daha sonra, yabancıların ilgisi azalmış, faiz hadleri yükselmeye başlamış ve zamanından önce yapılmış olan seçimlerle bölüşülen sonuç hükümetin süratle kurulmasını engellemiştir. Netice itibarıyla Hollanda da enflasyonu önlemek için alınan tedbirlerin, özellikle teşebbüs kârları üzerinde etkili olmasından endişe duyulmuştur. Bö-

le bir hava içinde ağustosta varılan kur seviyesine sonbaharda bir daha erişmek mümkün olamamıştır. Bununla beraber şuna da işaret etmek münasip olur ki Hollanda, Japonya dikkate alınmadığı takdirde, 1972 de % 39 civarında bir ilerlemeyle en iyi gelişmeyi kaydetmiş bulunmaktadır.

Beklenen konjonktürel kalkınmaya rağmen 1973 de, işverenlerin artışı, teşebbüs kârlarının yele işçiler arasında fiat ve ücretleniden fazlalaşmasını önlemeğe yönelik bir anlaşmanın gerçekleşmesi, borsa tarafından yüksek kur seviyesinin ve faiz hadlerinin genel yükselişinin bildirilmesi pek muhtemel değildir. Ancak, uluslararası alan gözönünde tutulduğu takdirde, iyi bir ticari kâr durumu arz eden bazı şirketlerin kıymetlerine ait kur/kâr oranının alçak seviyesi, yabancı yatırımcılar için çekiciliği haiz bulunabilmekte ve dolayısıyla da bu değerlerin kurlarını yükseltebilmektedir.

İtalya

1970 ve 1971 de husule gelen kuvvetli kur düşüşlerinden sonra, nihayet 1972 de sınırlı bir yükseliş (% 8) kaydedilebilmiştir. Hal böyle iken, 1972 yılı, diğer ülkelerde olanların aksine, teşebbüslerin kötü faaliyet sonuçlarının yayımlanmasıyla ve gayri müsait bir

konjonktürel hava içinde ülkenin geleceği hakkındaki kötümserliği ağırlaştıran bir siyasi buhranla başlamış ve mart ortasına kadar sürüp giden bir alçalmaya (1971 aralık sonuna nazaran - % 5,1) yol açmıştır. Bununla beraber martın ikinci yarısında, adeta kurların çok alçak seviyesine karşı teknik bir tepki olarak nitelendirilebilecek, bir yükseliş hareketi belirmiştir. 1972 haziranından eylülüne kadar, konjonktürel bir kalkınmanın yokluğu teşebbüsler tarafından gayri müsait faaliyet neticelerinin yayımlanması ve yeni bir sosyal karışıklıklar dalgası gibi nedenlerle kurlar hafifçe zayıflamıştır. Mamafih yılın son üç ayı, bir lirt devalüasyonu endişesiyle pay senetlerinin kaçışına atfedilen ve üç sene içinde en şayanı dikkat ilerleme adedilen, yaklaşık olarak % 12 gibi kayda değer bir yükselişe karşılaşmıştır.

Bilhassa dış talebin iyileşmesi sayesinde 1973 yılı için, verimlilik artışlarına süratle imkân verecek bir ekonomik kalkınma beklenmektedir. Tahmin edildiği gibi, işverenler tarafından fazladan yeni ücret anlaşmalarının sonuca bağlanması halinde elde edilecek kârların önemli bir kısmı ele geçmeden sarfedilmiş olacaktır. Bütün bunlardan 1973 de, siyasal ve sosyal havanın sakin kalması derecesinde, şimdiki alçak seviyeden iti-

baren kurlarda önemli yükselişler olabileceği sonucu çıkarılabilir.

Japonya

1971 de gerçekleşen % 15 yükselişi müteakip Japonya 1972 de rekor düzeyde yeni bir ilerleme kaydetmiştir : % 92. 1971 kasımında başlamış olan yükseliş hareketi hemen hemen bütün yıl boyunca devam etmiştir. Ancak, parasal karışıklıklar sonucunda, hazıranda kısa süreli bir kesinti (- % 4,7) kaydedilmiştir. Bu dikkate değer başarı 1972 mali yılının ilk yarısından itibaren ticari teşebbüs kârlarının yeniden artışına atfedilebilir. Bundan başka, bilhassa kamu idarelerinin esnek para politikaları, girişimlerin yatırım hususundaki zayıf eğilimleri, spekülâtif dolar akımının toplu sonucu ve Japon ekonomisinin çok likid durumu dolayısıyla gizli talep gücü çok yüksek olmuştur. Kurumsal yatırımcılar ve teşebbüsler, satın alma hususunda çok faal görünerek, bu vaziyetten en iyi biçimde faydalananlar olmuşlardır. Bu yüzden teşebbüsler, piyasadaki paylarını artırmak ve çok daha büyük bir çeşitliliği gerçekleştirmek için, diğer girişimlerle olan bağlarını sağlamıştırmayı arzu etmişlerdir. Mali çalışma döneminin ikinci yarısında özel teşebbüslerde faal yatırımcılar olmuşlardır. İdari mercilerin emlak ve arazi spekülâsyonunu hafifletmeyi

amaçlayan tedbirleri ilân etmelerinden sonra özel teşebbüsler kendilerini, pay senetlerine plasman yapmak sureti ile korumayı arzu etmişlerdir.

1973 ün uzaktan görünümü aynı derecede müsait bir durum arz etmektedir. Hakikaten, kamu idarelerinin enflasyona engel olmak için gittikçe kredileri kısıtlayıcı bir politika gütmeleri tehlikesini müşahade etmek mümkündür. Diğer taraftan, girişimlerin sermaye ihtiyaçları, bunların yatırım konusundaki faaliyetlerinin yoğunluğu derecesinde artacaktır. Netice itibarıyla, daha önce ithal edilmiş sermayenin, yen'in beklenen reevalüasyonunu takiben yeniden ihracı mümkündür. Bu etkenler sarıh bir likidite darlığı tevhit edebilirler ki bu da borsanın teknik durumunu büyük ölçüde zayıflatmış olacaktır. Yen'in reevalüasyonu Japon girişimlerinin rekabet sahasındaki durumları üzerinde gayri müsait bir yansıma meydana getirebilir. Diğer yünden, şu da inkâr edilemez ki teşebbüslerin 1973 yılına ait ticarî kârları uzaktan elverişli bir durum göstermesine ve uzun vâdede kurların her ne kadar müsait bir seviyede kalmasına rağmen Japon ekonomisi esasında bir büyüme ekonomisi mahiyeti arz etmektedir.

Diğer Ülkeler

Diğer pay senetleri piyasaları

da 1972 de çok elverişli bir gelişme kaydetmişlerdir.

İsviçre borsası, az çok diğer Avrupa borsalarının hizalarında olmak üzere eylüle kadar daha ziyade yükselmeğe yönelik kalmıştır. Enflasyonun önüne geçmek kaygısıyla kamu idarelerinin aldıkları çok şiddetli tedbirlerin yarattığı endişe daha sonra bir alçalma husule getirmiştir. Bununla beraber faaliyet yılı, 1971 sonuna nazaran yaklaşık olarak % 17 bir yükselişle kapanabilmiştir.

Avustralya pay senetleri borsası, 1970 - 1971 de alçak bir düzeye indikten sonra, zaman zaman gerçekten iyileşmeler hasıl olmuş ve 1972 nihayetinde, 1971 sonuna nazaran % 20 bir kur kazancı kaydedilmiştir. Bu yükseliş, Avustralya ekonomisindeki bol likiditenin, konjonktürü uyarmak için kamu idareleri tarafından alınmış olan tedbirlerin ve ham madde fiatlarının gittikçe daha iyi bir duruma gelmesinin sonucu idi.

Güney Afrika borsası, 1972 de serbest piyasada altın fiatının hafifçe yükselmesinden, elmas ve plâtin fiatlarının artışından faydalanabilmiştir. Bundan başka, 1972 nin ikinci yarısında konjonktürel kalkınma başlamıştır. Bütün bu etkenler Johannesburg Borsasındaki kurlarda çok bariz bir yükselişe se-

bep olmuştur. «Industrials Composite Index» yaklaşık olarak % 50 ve «Combined Gold-index» aşağı yukarı iki misli yükselmiştir.

SONUÇ

İncelenmiş olan bütün ülke-
lerin 1973 e ait ekonomileri elverişli
bir görünüm arz etmekte ve teşeb-
büslerin ticari kârlarında yeni artış-
lar beklemektedir. Bu açıdan bakıl-
dığına kurların, hattâ şimdi bu-
lundukları nispeten yüksek seviye-
ye nazaran, daha da yükselmeleri
mümkündür.

Ayrıca, siyasal alanda ve ulus-
lararası para sahasında, 1972 yı-
lında ve ondan önceki yıllarda ol-
duğu gibi, alınmış olan önemli ka-
rarlar, kargaşalık yaratacak bir te-
sir icra edebilirler. Bundan başka,
kamu idarelerinin anti-enflasyonist
politikaları ve uluslararası konjonk-
türel kalkınma -ki bu faiz hadlerinin
yükselmesini kolaylaştıracaktır- do-
layısıyla mali piyasaların daralaca-
ğını hesaba katmak uygun olur. Ha-
sılı bu etkenler, 1973 de kurlarda
yeniden genel bir yükseliş yarata-
cak ihtimallerin nispeten azalması-
na sebep olmaktadır.

İstanbul Boğaziçi Köprüsü

Ahmet ÖZPINAR

Gerek pozitif ve gerekse negatif yönlerde yapılan pek çok münakaşalara rağmen, İstanbul Boğaziçi Köprüsü inşa edilip Cumhuriyetimizin 50. yılına isabet eden 19.Ekim. 1973 tarihinde açılmaktadır. Burada mazisi üç yılı bulan söz konusu münakaşalara tekrar değinmek yer-siz olur. Ancak İstanbulun Trafik sorununa ve Köprü'nün sağlayacağı avantajlara temas etmek faydalı olacaktır.

A — İSTANBUL VE BOĞAZ TRAFİĞİ

Nüfus yoğunluğu, ekonomik faaliyetleri ve diğer konuları açısından Türkiye'de müstesna bir yeri olan İstanbul, ülkemizde taşıt sayısı hızla artan illerin başında gelmektedir. Aşağıdaki tablodanda izlenebileceği gibi Türkiye'nin sahip olduğu toplam motorlu taşıt sayısının hemen hemen, 1/4'ünü İstanbul şehri barındırmaktadır. Genel ola-

Yıllar	Motorlu taşıtlar		Toplam içinde İstanbulun %
	Toplam m.t.	İstanbul miti	
1954	75.030	15.000	20
1960	123.588	32.000	26
1966	225.915	59.000	26
1970	358.543	98.000	27

Kaynak : TCK İstatistik yaylığı. 1970.

rak Türkiye'deki taşıt sayısı artma hızı bir'e 4 iken, İstanbul'da bu rakam bir'e 8 olmaktadır. :

1973'ün içinde bulunduğumuz şu günlerinde ise İstanbul'da kayıtlı bulunan motorlu taşıtların -motor-siklet hariç- sayısı, 144.000'e ulaşmıştır. Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğünün yaptığı projeksiyon hesaplarına göre, bu sayı 1980 yılında 175.000, 1990 yılında ise 320.000 olacaktır.

Fakat Türkiye'de otomotiv sanayiinin gelişmesi neticesi, bütün Türkiye'de olduğu gibi İstanbul'da da oto sayısı hızla artmaktadır. Bugün otomobil imâl eden 3 firmanın İstanbul'daki günlük oto satış sayısı, 50-60 rakamına ulaşmaktadır.

Gerek özel ot sayısının hızla artmasının ve gerekse dolmuş ve taksilerin yekûnlarının büyük olması günlük ortalama kilometre seyahatlerinin çok yüksek seviyeye ulaşması nedeni ile, İstanbul şehrinin trafik hacmi yukardaki rakamların ifade ettiğinden de çok fazladır.

Boğaz araba vapuru senelik trafik tablosuna bakarsak benzer durum tekrar görülebilir. :

Boğaz araba vapuru senelik trafiği :

Yıllar	Toplam motorlu taşıt sayısı
1960	1.570.699
1962	2.109.734
1964	2.109.734
1966	3.325.804
1968	4.295.586

Buna göre 8 yıllık bir dönemde % 300'e yaklaşan bir artış vardır. Önceleri günlük trafik sayısı 4000'lerde olan bu durum, 1967'de 10.550 olmuştur. Bu rakam günde olarak 1990 yılında 51.720 olarak tahmin edilmektedir. Aynı rakam Boğaz köprüsünün gerçekleşmesi ile, aynı yılda 70.750'e ulaşabilecek tir.

B — KÖPRÜ ÜZERİNE BİRKAÇ RAKAM

Yapılan hesaplar neticesi ortaya çıkarılan köprü maliyet rakamlarını kısaca şu şekilde verebiliriz.

Çevre yolu dahil Projenin tümünün Yaklaşık Maliyeti :

1. Mühendislik Hizmetleri	20 milyon TL.
2. Kamulaştırma giderleri	445 milyon TL.
3. Saha hazırlanması	50 milyon TL.
4. Otoyol yapımı	280 milyon TL.
5. Kavşaklar ve yan yollar.	145 milyon TL.

6. Köprü ve geçitler	105 milyon TL.
7. Boğaz köprüsü yapımı	350 milyon TL.
8. Haliç köprüsü yapımı	105 milyon TL.
Toplam	1.500 milyon TL.

Toplam maliyeti bir buçuk milyar TL. olan Boğaziçi köprüsünün buna mukabil bir geliri olacaktır. Zira Köprü'nün trafiğe açılması ile Türkiye'de ilk defa paralı yol siste-

mine bir adım atılmış olacaktır. Geçen vasıta ve yayalardan alınacak ücret ile köprü'nün bakım masrafları da dahil olmak üzere maliyeti kısa bir zamanda kapatılmaktadır. :

Borç ödemede kullanılacak net
hasılât Milyon TL.

Yıllar	Ort. gün. trafik	Tahmini bürt h.	Masraflar.	Tahmini net h.
1975	28.160	148,3	9,0	139,8
1980	40.630	215,6	10,0	205,6
1985	55.080	293,0	11,0	282,0
1990	70.570	376,0	12,0	364,0
1995	87.040	462,7	13,0	449,7

Tablo, yıllık net hasılâtın seçilecek herhangi bir borç ödeme programına göre borçun kolaylıkla ödenebileceğini göstermektedir. Kaldırı yukardaki hesaplamalara yayalardan alınacak ücretler dahil edilmemiştir. Neticede yatırımın 10 seneden önce kendi kendini ödeyeceği görülmektedir.

Maliyet ve gelir rakamları yukarıdaki gibi olan Boğaz köprüsünün teknik özellikleri ise şöyledir. :

Köprü toplam olarak 1560 metredir. Bunun 1074 metresi asma-
dır. Köprü yapımında yaklaşık olarak 26.900 ton çelik kullanılmıştır. Köprüde 3 gidiş ve 3 geliş olmak

üzere 6 şerit bulunmaktadır. Ayrıca her iki yanda 2,50 şer metrelik yaya kaldırımı bulunacaktır. Köprü'nün toplam trafik genişliği 25 metre, yaya kaldırım korkuluklarının dışından dışa mesafesi ise 33,40 metredir. Gemi geçitleri için köprü, 64 metre yüksekliktedir. Orta ayakların deniz seviyesinden yüksekliği ise, 165 metredir.

Bu özelliklere sahip olan köprü'nün acaba sağlayacağı fayda ve avantajlar neler olacaktır?

C — BOĞAZIÇI KÖPRÜSÜ - NÜN SAĞLAYACAĞI AVANTAJ- LAR. :

Araba vapuru işletmeleri, az

sayıda taşıt için en ekonomik çözüm yoludur. İlk yatırımlar küçüktür ve kullanan vasıta sayısı arttıkça daha da azalır. Taşıt adedi çok arttığı zaman, büyük işletme masrafı, küçük ilk yatırımların avantajlarını bertaraf eder ve bu hallerde sabit geçişler, daha ekonomik oldukları için tercih edilmelidirler. Nitekim gerek köprüde ve gerekse halen işletmede bulunan araba vapurlarındaki vasıta taşıma birim maliyetlerini yıllar itibariyle sıralarsak, Boğaziçi köprüsünün düşük maliyetli taşıma avantajı kendiliğinden ortaya çıkar. :

Boğaz geçişisinin Maliyet Mukayesesi

Yıllar	Köprüde birim M. TL.	Araba V. birim M. TL.
1973	11,48	17,03
1975	9,01	16,52
1980	6,31	14,61
1985	4,71	13,78
1990	3,71	12,96
1995	3,04	12,44

Araba vapuru sisteminde sabitleşen birim maliyete kıyasla,

köprüde azalan ve çok düşük olan bir birim maliyet söz konusu olmaktadır.

Köprünün ayrıca bir zaman faydası da vardır. Bilindiği gibi bugün İstanbulda bir semtten diğer bir semte gidiş süresi çok uzundur. Bu gidiş, boğazdan geçişi gerektiriyorsa daha da uzamaktadır. Bu cümleden olmak üzere aşağıdaki tabloda araba vapuru ile Boğaziçi köprüsü yapıldıktan sonraki bekleme süresinin en az ve yolların en serbest olduğu saatlerde hafif taşıtlara göre muhtelif yönlerdeki ulaşım süreleri verilmiştir. :

Görüldüğü gibi köprü ile geçiş süresi, araba vapuru ile geçiş sistemine kıyasla % 50 kadar zaman tasarrufu arz etmektedir.

Bunun yanı sıra Asya ile Avrupa arasında bir transit geçiş sağlaması bakımından köprünün ayrı bir stratejik önemi vardır. Boğaziçi köprüsünün çok modern ve zarif bir köprü olduğu, Boğazın ikiyaka-sını birleştirmek için en ekonomik çözümü teşkil ettiği, İstanbul ve

Geçiş süreleri

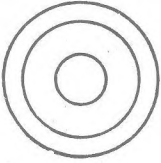
Hatlar.	Bugünkü sistemde	Çevre yolu ve köprü
Beyazıt - Kadıköy	80 dakika	40 dakika
Taksim - Erenköy	70 dakika	35 dakika
Aksaray - Üsküdar	75 dakika	35 dakika
Bakırköy - Bostancı	125 dakika	50 dakika
Topkapı - Kızıltoprak	105 dakika	22 dakika

Türkiye için pek çok çeşitli faydaları olacağı şüphesizdir.

Son olarak şunu söylemek yanlış olmayacaktır. : Gelecekte yukarıda yapılan tahmini hesapların hepsi alt üst olacaktır. Zira bütün

yeni yapılan köprüler, işletmeye açıldıktan sonra, bu yeni ulaşım bağlantıları otomobillere olan ihtiyacı büsbütün kamçılamiş ve böylece hesaplanan bütün projeksiyon rakamlarının üstüne çıkmıştır

beciya

Bürolarında Kendi Nam ve Hesabına Faaliyette Bulunan Muhasebeci ve Mali Müşavirlerin Sosyal Sigortalar Karşısındaki Durumları

T. AHMET OĞUZ

Bilindiği üzere, büro açmak suretiyle kendi nam ve hesabına faaliyet gösteren Mali Müşavir ve Muhasebecilerin 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci maddesine «Bir hizmet akdine dayanarak, bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar, bu kanuna göre sigortalı sayılırlar» ve Borçlar Kanununun 313 çüncü maddesine göre «Hizmet akdi öyle bir sözleşme- dirki onunla işçi muayyen bir zamanda hizmet görmeyi ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeyi taahhüt eder. Ücret zaman itibariyle olma-

yıp yapılan işe göre verildiği takdirde dahi işçi muayyen veya gayri muayyen bir zaman için alınmış veya çalışmış lodukça, hizmet akdi yine mevcuttu» hizmet akdinin te- essüsü için hukuki bir tabiyet, ücret, kontrol ve ikaz unsurların mevcudiyetinin zaruri olduğu belirtilmiştir.

Bu bakımlardan kendilerine ait büroların da kendi nam ve hesabına faaliyette bulan Mali Müşavir ve Muhasebecilerin, işlerini yaptıkları işverenlerin işyerlerinde çalışma kaydı aranmaksızın, kendi büro-

sun da çalışan fakat bir hizmet akdi ile işverene bağlı bulunan serbest meslek erbanın dahi, o işi dolayısıyla sigortalı sayılması hükmüne amirdir.

Nitekim Yargıtay 9 zuncu Hukuk Dairesince müttehaz 9.12.1965 tarihli, E. 9876, K. 10244 sayılı ve 13.12.1965 tarihli, E. 10147 K. 9912 sayılı kararlarında : 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci maddesine göre bu kimselerin sigortalı sayılacakları hükmünü koymuştur.

O halde halledilmesi gereken mesele bir hizmet sözleşmesinin var olup, olmasının tesbitidir. Yargıtayın 18.3.1966 tarihli, E. 950, K. 2334 sayılı kararına göre de Borçlar Kanununun 313 çüncü maddesindeki tarife uygun bir hizmet ilişkisinin var olduğu ve ücretin ödeniş sebebi sonuca etkin değildir. Denilmek suretiyle yukarda belirtilen hususlar tespit edilmiş bulunmaktadır.

Bu itibarla Serbest meslek erbabı olarak büro açmak suretiyle faaliyet gösteren Malî Müşavir ve Muhasebecilerin işlerini, işverene ait işyerlerine uğramadan kendi bürolarında yapsalar dahi, bu işi bir ücret karşılığı yaptıkları ve defter sahibi mükelleflerin, kayıtlarının

kanuni süre zarfında işlenip, işlenmediğini kontrol ve muhasibi bu yolda ikaz etme selâhiyetleri her zaman mevcut olduğu cihetle bu kimselerin 506 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 1/K kendinde derpiş edilen «Her hangi bir işverene bağlı olmaksızın kendi nam ve hesabına çalışanlar» meyanında mütaâla edilmelerine imkân bulunmaktadır.

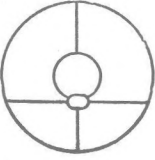
Birden fazla işyerinin muhasebe kayıtlarını tutan muhasebecilerin hizmet akdine dayanılarak çalıştırılması sebebiyle sigortalı sayılacağı ve işyerinin kanun kapsamına girecek nitlikte olup, olmadığını tesbit bakımından işyerin de tutulan ve işverence imzasını havi tutanağın aksi ispat edilinceye kadar, işvereni bağlayıcı bir belge nitliğinde bulunduğu ait Yargıtay 9 zuncu Hukuk Dairesinin 22.5.1967 tarih, E. 4863, K 4373 sayılı kararı mevcut bulunmaktadır.

Bütün bu hususlar hakkında çeşitli mahkemelerce verilmiş ve Yargıtaycada onanmış müteaddit kararlar bulunmakta idi. Ancak Çelişmeleri önlemek için bu kere Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca ittiha zolunan 14.3.1973 tarihli, E. 1971/9 - 502, K. 203 sayılı kararla: İşyerlerine uğramaksızın kendi bürosunda faaliyette bulunan malî

müşavir ile muhasebecilerin, işveren tarafından işe alınmadıkları, hizmetin işverenin, işyerinde ve onun denetimi altında görülmediği, dolayısıyla 506 sayılı kanunda derpiş edildiği üzere bir hizmet akdini nmevcut olmadığı gerekçesiyle sigortalı sayılmamaları lâzım geldiğine karar verilmiş bulunmaktadır.

Bu durum karşısında, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bahis konusu kararına uylarak, bundan böyle münhasıran bürosunda faaliyet göstermek suretiyle kendi nam ve hesabına çalışan Malî Müşavir ve Muhasebecilerin, işlerini gördükleri

kimselere tabaen sigortalı sayılmaları ve ayrıca Sosyal Sigortalar Kurumuna verilen aylık sigorta prim belgelerine dayanarak ödenmiş olan sigorta primleri ile ölçümleme sonucunda tahakkuk ettirilip prim itiraz komüsyonlarına itiraz edilmemek veya itiraz edilmekle beraber verilen karar aleyhine daha açılmamak yahut dava açılıp ta mahkemece verilen karar temyiz edilmemek veyahut Yargıtayca tasdik edilmek suretiyle kesinleşmiş işlemlerle ilgili olup, tahisl edilmiş olan primlerin talep edilmesi halinde Ssyal Sigortalar Kurumunca iade edilmeyeceği uygun görülmüştür.

Maarif Sistemi

Ekrem GÜRCAN

Bugünün maarif sistemine göre umumiyetle bütün ilimler ders olarak il okuldan lise son sınıfa kadar daima tekrar edilerek okutulmaktadır. İlk okulda okutulanlar biraz daha genişletilerek orta okulda orta okulda okutulanlar biraz daha genişletilerek lisede okutulmaktadır. Bu sistemde okadar lüzumsuz hayatta hiç lâzım olmayan dersler okutulmaya uğraşılır vakit öldürülür ki bir genç okuldan mezun olup hayata atıldığında şaşırır kalır ne yapacağını bilmez. Bu sistemle gençler kuru nazariyelerle uğraştı-

rılıp hayata yetiştirilmez.

Yine bu sistemde öğrencinin kabiliyet sahasına bakılmadan okuduğu derslerin birinden dahi muaffak olamazsa sınıfta kalır okuldan uzaklaştırılır öğrenim hayatı sona erer okuyamadı diye hayatta küçük gözle bakılır veya kendini küçük görür.

Halbuki her insanın aklının az erdiği, kabiliyetinin az olduğu, az sevdiği dersler ve iş sahaları olabilir. Bu derslerde muvaffakiyeti az

veya hiç olmayabilir. Üstelik bu derslerde okutulmak istenen mevzular hayatta hiç te lâzım olmaya bilir. Halbuki buna karşılık çok sevdiği çok kabiliyetli olduğu dersler vardır. Öbür kabiliyetsiz olduğu derslerdeki muvaffakiyetsizliği yüzünden buradaki kabiliyetlerde öldürülmüş olur.

Bugünkü öğrenim sisdemimizde öğrenci hayata yetiştirilmemektedir. Hayatta daima lâzım olacak mevzulara ait dersler hiç lâzım olmayacaklarla aynı seviyede hatta daha aşağı derecelerde tutulmaktadır. Bugün bir lise bir üniversite mezunu dilekçe yazmayı, noktalamayı, evindeki elektrikteki en basit bir arızayı, en basit bir arızayı, en basit tıbbi müdahaleyi doğru dürüst bilmezken bunlar doğru dürüst öğretilmezken bir ticari senetten bir ahlâk kaidesinden hayata yetiştirilmezken, kendi memleketimiz tarihimiz ilmin kendi memleketimize kendi içtimai bünyemize nasıl uygulanacağı öğretilmezken lisana fazla ehemmiyet verilmezken muhtelif devletlerin coğrafik durumları san'at edebiyat tarihleri, mantıklar, felsefeler, sosyolojiler, şimdiye kadar kimler neler söylemiş onların nazariyeleri zorla öğretilmeye uğraşılır. Bunlardan biri, bir nazariye bilinmedimi sen okuyamazsın diye

okuldan uzaklaştırılır.

Öğrenim sisteminde öyle değişiklikler yapmalıkı bir dersin biraz daha genişletilmiş şekli tekrar tekrar kutulacağına, başlangıçta yapılacak umumi biro tedrisattan sonra öğrencinin kabiliyeti, arzusu, hevesi ne tarafta ise o tarafa yönetilmeli ve o sahada yetiştirilmelidir. Bir milletin varlığı değeri mazisi ile değerlendirildiğinden mazi ile istikbal arasındaki bağları koparmıyacak şekilde kütüphanesine girdiği zaman eski eserlerini okuyabilecek gibi yetiştirilmeli, ahlâk kaideleri, kendisine yapılmasını istemediği bir şeyin başkasınada yapılması doğru olmadığı öğretilmelidir. Bu sistemde hiç bir kimse okuyamaz diye okulardan atılmayacağı gibi üniversitelerin ilk sınıfları öğrenciler istedikleri yerler gireceklerinden muazzam fireler vermez öğrenci hayata yetiştirilmiş olur. Diğer ilimler akademik kariyer yapacak kimseler tarafından okunru ve kütüphanelerden öğrenilir.

Orta tedrisatta bu şekilde yetiştirilen öğrenciler yüksek tahsil yapmak isterlerse istedikleri fakültelere serbest olarak gidebilmelidir. Üniversitede sene içinde yapılacak vize imtihanları öğrenciyi derse ve okuluna bağlar muvaffakiyetini artırır. Bu imtihanlar kısa

lerini de yormaz. Üniversite tedri-
testler şeklinde olursa öğretim üye-
sında lûzumsuz nazariyeleri bu
hususla doktora yapacak kimselere

bırakıp mezun olduğunda istifade
edebileceği gib şeyler öğretmeli ve
bu ilmini memleket şartlarına uy-
durma metodlarını göstermelidir.

beciya

Ayın İktisadi - Mali - Hukuki ve Sosyal Mevzuatı

Derleyen : Mehmet EMANET
Malî Müşavir ve Muhasebeci

İşyerlerinde meydana gelen iş kazalarının sonucu ödenen tazminatların gider kaydedilip kaydedilemeyeceği 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 40 ve 41 ci maddelerinde belirtilmekle beraber bahiskonusu maddeler konuya tam olarak açıklık getirmemektedir.

Meselâ iş kazası sonununda işçi işgörmez durumdadır. İşgücünü kaybetmiş durumdadır. Cezai yönden Asliye Mahkemesinde açılan davada işverenin kazada ihmalî, kusuru bulunup bulunmadığına bakılmış ve işveren kusursuz oldu-

ğuna kadar verilmiştir. Diğer taraftan işçinin İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasında ise işveren kusurlu görülmüş ve işçiye tazminat ödemesine karar verilmiştir.

İki Mahkemenin kararı karşısında, bugibi tazminatların diğer kaydedilip kaydedilemeyeceği açık olarak G.V.K.nunda belirtilmemektedir. Bu durum karşısında mükellef firma bu hususta İstanbul Defterdarlığından bilgi istemiştir. Defterdarlığın bu konuda verdiği cevabı aynen yayınlıyoruz :

«İstanbul Defterdarlığının 8.11.

1973 tarih 179-22-31823 sayılı yazısı; Emsal bir hadise dolayısıyla Maliye Bakanlığından alınan 11.6.1973 gün ve 1-2126-32-389/37017 sayılı yazıda :

..... layda cezai yönden bir suçun bulunmadığı açık bulunan mükelefin, ölen kimselerin varisleri tarafından açılan davalar sonunda, Asliye Hukuk Mahkemelerince verilen karar uyarınca- ödendiğini bildirdiği tazminatların ticari kayıtlarına gider olarak intikal ettirilmesi mümkün bulunmaktadır. (G. V. K. Mad. 40/3) denilmiştir.

Bu durumda, cezai yönden bir suçun bulunmadığı hakkında Asliye Mahkemesince verildiği bildirilen karar kesinleşmiş olmak şartıyla, adı geçen mağdur işçiye ödediğiniz tazminatın ticari kayıtlarınıza gider olarak intikal ettirilmesi mümkündür.

Demek oluyor ki teşebbüs sahibinin cezai yönden suçu bulunmadığı Mahkemece karara bağlanmışsa, İş Mahkemelerinde, işverenin kusurlu bulunarak mağdur olan işçilere tazminat ödenmesine karar vermesinde, ödenen tazminatın G.V.K. nun 40/3 gereğince gider kaydedilmesi mümkündür.

Kasa tazminatlarıyla ilgili Maliye Bakanlığı eGir Vergisi Genel

tebliği ve Fiat Kontrol Komitesinin tebliğlerini yararlı olacağı kanaatiyle aşağıda yayınlıyoruz.

Neşredildiği Resmi Gazete 13.11.1973 tarih, 14711 sayı 14.11.1973 tarih 14712 sayı.

Maliye Bakanlığında :

Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No. 117

111 Seri Sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğine ektir.

14 Mart 1973 gün ve 14476 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış bulunan 11 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğinin «KASA TAZMİNATLARI» başlığını taşıyan II. Bölümünde, nakte veya ayn'a vazüyed olup, verecekleri açıklerden şahsen sorumlu tutulan belli statüdeki kimselere bağlı bulundukları kuruluşun ve yaptıkları hizmetlerin önem ve genişliği ile rantılı ve asıl ücretlerinin makul bir nispetinde bulunmak kayıt ve şartı ile ödenen «kasa tazminatı»nın gelir vergisine tabi tutulmıyacağı açıklanmıştır.

Bu defa, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi kimselerden nakit ve kıymetlere vazüyed olup, veznesi veya buna benzer muhafaza yeri bulunan ve verecekleri açıklerden şahsen sorumlu tutulan veznedar ve kıymet muhafızlarına büt-

çe kanunları ve Bakanlar Kurulu Kararı ile ödenmekte olan ve azamî miktarı Maliye Bakanlığınca tespit edilen iş güclüğü ve iş riski zamları da 8 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin 8 inci madesinin üçüncü fıkrası ile kasa tazminatı sayıldığından 111 Seri No.lu Tebliğde sayılan kimselere ödenmek kaydıyla, anılan zamların gelir vergisine tabi tutulmaması, ilgililerin düzeltme istekleri hakkında 111 seri Sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğinin son paragrafındaki açıklama uyarınca işlem yapılması uygun görülmüştür.

Bu tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren özel kuruluşlar tarafından yukarda birinci paragrafta belirtilen kimselere ödenecek kasa tazminatının vergiden müstesna tutulacak azamî miktarı da Bütçe Kanunları ve Bakanlar Kurulu Kararlarında paralel ve 400 lira olarak tesbit edilmiştir. 400 liranın üzerindeki ödemeler ücretin bir unsuru sayılacak ve 97 Seri No.lu Gelir Vergisi Tebliğinde belirtilen esaslar dahilinde asıl ücretlerle birleştirilmek suretiyle vergilendirilecektir.

Fiyat Kontrol Komitesi Başkanlığından :

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 19 sayılı Karara

İlişkin Tebliğ

Sayı : 1

Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında 19 sayılı karar hükümlerine göre kurulmuş olan Fiyat Kontrol Komitesi Başkanlığından bildirilmiştir.

1) 5 Ekim 1973 günlü ve 14676 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında 19 sayılı Kararın 3 üncü maddesi uyarınca mamûl madde fiyatlarının zorunlu haller dışında, 5 Ekim 1973 tarihindeki düzeyinde tutulması Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmış bulunmaktadır. 6 Ekim 1973 tarihinden itibaren mamûl madde fiyatlarının artırılması zorunluğu ortaya çıktığı takdirde, bu durumda bulunan kamu kesimine veya özel kesime mensup kuruluş ve firmalarca gerekçe gösterilerek Komitemizin ön müsaadesinin alınması, anılan kararın amir hükmüdür.

Bu itibarla Komitemizin izni olmaksızın mamûl madde teslim fiyatlarını artıranlar, sözü geçen karara muhalefet etmiş olacaklarından haklarında Türk Parası Kıymetini Koruma hakkında 1567 sayılı Kanunun 6258 sayılı Kanunla değişik 3 üncü maddesi hükmü uyarınca 7 aydan 5 yıla kadar hapis, aynı sürelerde mesleki faaliyetten men ve bin liradan ikiyüzbin liraya kadar

para cezası tertip edilmek istemiy-
le Cumhuriyet Savcılığına sevk edi-
leceklerdir.

2) Ayrıca, Komitenin kararı ol-
maksızın fiyat artırımları uygula-
yan kuruluş ve firmalar hakkında
daha önce alınmış bulunan teşvik
tedbirleri uygulaması Hükümetçe
durdurulacak, gerekli görülen hal-
lerde kredi, döviz tahsisi, transfer,
vergi tecili ve benzeri kolaylıkların
kesilmesi yoluna gidilecektir.

3) 1.1.1973 tarihinden bu yana
mamûl madde fiyatlarına zam yap-
mış bulunan firma ve kuruluşlar bu
zamların uygulamaya konulduğu ta-
rihlerde, miktar ve oranlarını, ge-
rekçeleriyle birlikte 15 Kasım 1973
tarihine kadar (Fiyat Kontrol Komı-
tesi Sekreterliği T.C. Merkez Ban-
kası, Ankara) adresine yazılı ola-
rak bildireceklerdir.

Türk Parası Kıymetini Koruma Hak- kında 19 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ

Sayı : 2

Türk Parası Kıymetini Koruma
hakkında 19 sayılı Karar hükümle-
rine göre kurulmuş olan Fiyat
Kontrol Komitesi Başkanlığından
bildirilmiştir.

9 Ekim 1973 günlü ve 1 sayılı
Tebliğin 3. paragrafında belirtildiği
üzere, Türk Parası Kıymetini Kori-
ma hakkında 19 sayılı Kararın yü-

rürlüğe girdiği 6 Ekim 1973 tarihin-
den önceki (1.1.1973 - 5.10.1973)
döneminde mamûl madde fiyatları-
na zam yapmış bulunan firma ve
kuruluşların bu zamların, uygulama-
ya knulduğu tarihlerle miktar ve
oranlarını gerekçeleriyle birlikte 15
Kasım 1973 tarihine kadar Fiyat
Kontrol Komitesi Başkanlığına bil-
dirmeleri gerekmekte idi.

Fiyat Kontrol Komitesine vaki
müracaatlar gözönünde tutularak
anılan bildirim süresi 15 Aralık
1973 tarihine kadar uzatılmıştır.

DANIŞTAY KARARLARI

Dördüncü Daire

Esas No : 190/6790

Karar No : 1971/7803

KONU : Gayrimenkul sermaye
iradından elde ettiği gayrisafi ka-
zancını, ücretleriyle birleştirerek
sehven beyan etmesi nedeniyle
vergi dairesince adına fuzuli vergi
tahakkuku cihetine gidildiğini iddia
ederek, bu durumun düzeltilmesi
için şikâyet yoluyla Maliye Bakan-
lığına vaki isteğinin reddi yolunda
Gelirler Genel Müdürlüğünün 13.10.
1969 gün 2171-1533/39/61 sayılı
yazısıyla tesis edilen idari işlemin,
olayda vergilendirme hatası bulun-
duğu iddiasıyla bozulması isteğın-
den ibarettir.

KARAR : 193 sayılı G.V.K.nun

87. inci maddesinde tam mükellefiyette, vergiye tabi yıllık gayrisafi kazanç ve iratlarının toplamı 10.000 lirayı aşmayan mükelleflerin, bu kazanç ve iratlarının tevkif yolu ile vergisi kesilmiş bulunanları beyannameye ithal etmelerinin ihtiyarı olduğunun açıkça belirtildiği ve

ödevlinin ise ihtiyarılık hakkını kullanarak ücretlerini beyannameye dahil ettiği anlaşıldığı cihetle davacı isteğinin reddi yolunda Bakanlıkça tesis edilen işlemde kanuna aykırılık görülmediğinden davanın reddine 30.11.971 gününde oybirliğiyle karar verildi.

**Sevgili
iktisatçılar...**

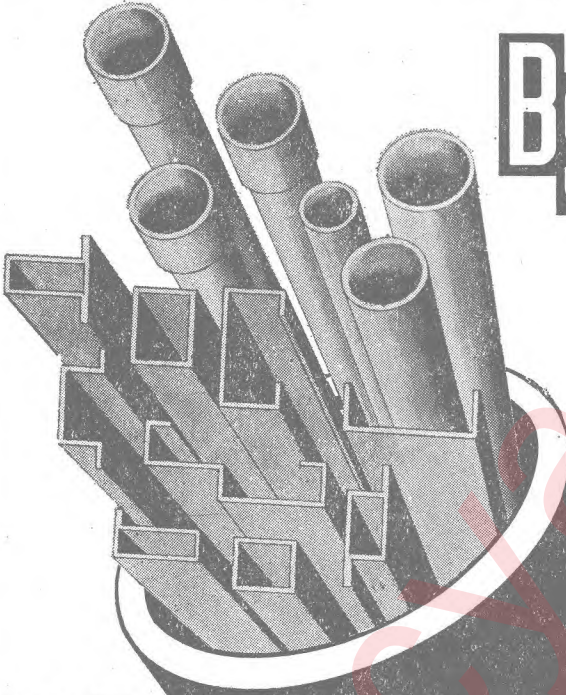
**Dergiye ilân
veriniz,**

*

**Dergiye ilân
bulunuz,**

*

**Zira bu eser
sizindir !..**

BORUSAN
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

SANAYİDE İNŞAATTA

borusan mamulleri

Merkez: Meclisi Mebusan Cad.No 325 Kat 1 Salıpazarı -İstanbul

Santral:44 74 80 (5 Hat) Müdüriyet:44 36 39 Satış:44 76 03 - 49 54 78

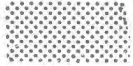
**HOS
BAG**

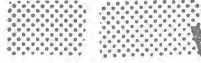
**ŞARAP
SANAYİİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE**

**TEKEL
SUNAR**

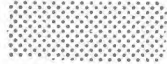
ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı tuğlası

- ateş tuğlası
- ateş harçları
- izolasyon tuğlası

EYÜP-İSTANBUL

Fab : 23 22 10

Mz. : 44 30 40

st

KARTVİZİTTEN GAZETEYE KADAR
BÜTÜN BASKI İŞLERİNİZDE
EN YETKİLİ MÜESSESE
DİZGİ-BASKI (TİPO-OFFSET)-CİLT

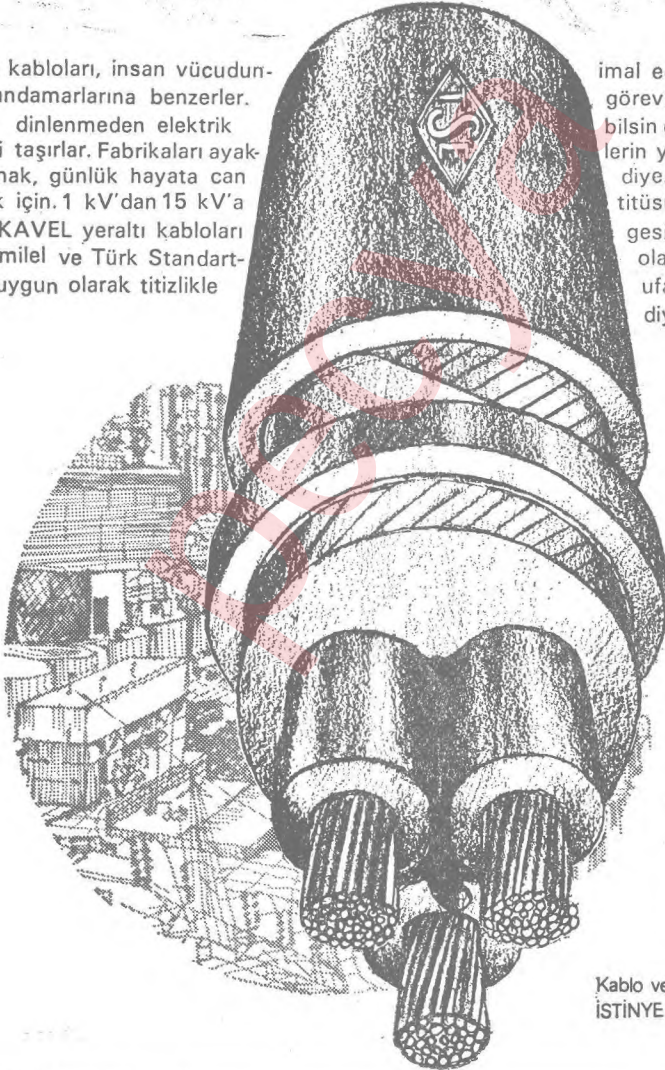
YENİLİK BASİMEVİ

Cağaloğlu Yokuşu, Cemal Nadir Sokağı
Büyük Milâs Han No. 45-46-47-48
Telefon : 27 11 53 - 22 56 41 — İstanbul

Can damarı

Yeraltı kabloları, insan vücudundaki candamarlarına benzerler. Durup dinlenmeden elektrik enerjisi taşırlar. Fabrikaları ayakta tutmak, günlük hayata can vermek için. 1 kV'dan 15 kV'a kadar KAVEL yeraltı kabloları beynelmül ve Türk Standartlarına uygun olarak titizlikle

imal edilmektedir. Candamarı görevini eksiksiz yerine getirebilsin diye. KAVEL'e güvenenlerin yüzünü kara çıkarmasın diye. Türk Standartları Enstitüsü de verdiği Kalite Belgesi ile belirtmiş KAVEL'e olan güvenini. İçinizde en ufak bir şüphe kalmasın diye.

Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.
İSTİNYE İSTANBUL Tel: 63 34 00

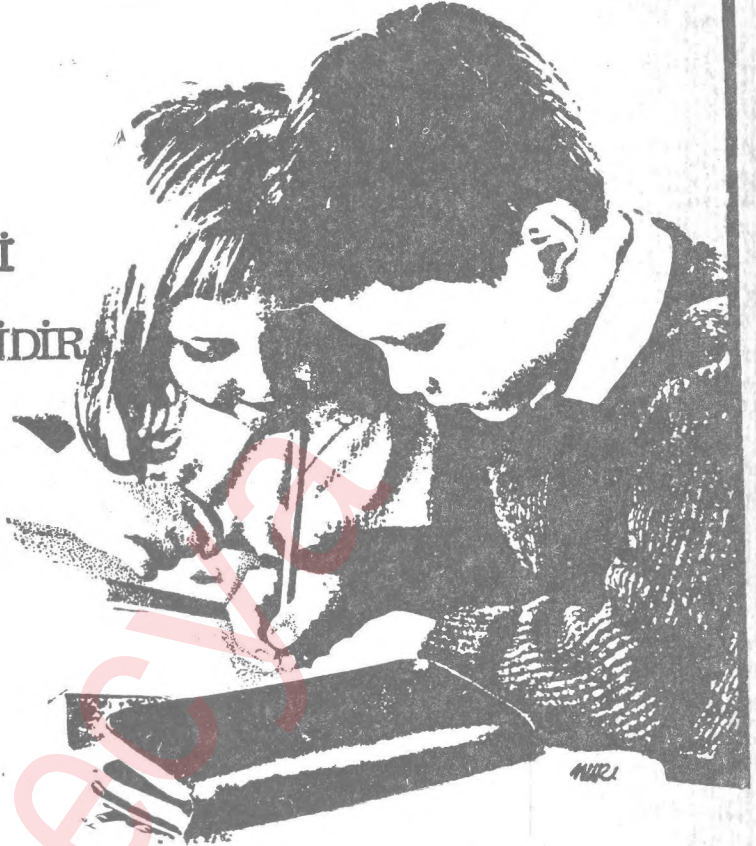
SEVGİLİ İKTİSATLILAR

DERGİYE ABONE OLUNUZ.

DERGİYE İLÂN BULUNUZ.

ABONE AİDATLARINIZI ÖDEYİNİZ.

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİSTİRİNİZ

T.C. ZİRAAT BANKASI

HOS BAĞ

**ŞARAP
SANAYİİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE**

**TEKEL
SUNAR**

(Basın : 60434 - 46573)